

veïnes,

ciutadanes

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

A Catalunya, els moviments veïnals de la dècada dels setanta van tenir una intensitat i una extensió molt destacades i van contribuir clarament a resoldre la transició política a favor de la democràcia. La participació de les dones en aquests moviments va ser molt rellevant i alhora decisiva per a la seva pròpia existència. El desig de benestar col·lectiu i individual va guiar la lluita de moltes dones pel que es volia que fos la vida als barris de les ciutats i els pobles del nostre país i, en molts casos, la pròpia vida com a dones.

Tot i que encara és poc reconegut, en els espais mixtos les dones van protagonitzar mobilitzacions ben diverses per urbanitzar i dotar de serveis bàsics els barris que, fruit de l'especulació, s'havien creat de nou en nou o bé havien crescut extraordinàriament arran de les migracions que van tenir lloc durant el règim franquista.

Així mateix, l'expansió del moviment feminista en aquell context històric va potenciar la creació de nous espais de dones. Des de la lluita per les escoles bressol o pel dret al divorci, fins el coneixement del propi cos o les transformacions en les relacions de parella, les pràctiques de relació entre dones van obrir espais de llibertat femenina sense retorn.

Van ser moltes més les dones que van liderar els moviments veïnals d'aquest període de reconeguda importància per a la història del nostre país que les que apareixen en aquest calendari. Tot i així, esperem que aquesta publicació contribueixi a reconstruir la participació femenina que és a l'origen de moltes escoles, mercats, jardins, centres de salut i d'atenció a les dones, que han humanitzat –o potser seria més precís dir *feminitzat*– les nostres ciutats.

Agraïments

Montserrat Albendea, Francesc Aldana, Ramon Alvarez, Marutxi Ballesté, Magda Ballester, Amèlia Besora, Laura Blesa Joher, Pere Blesa, Adolf Boniquet, Pepita Burgués, Montserrat Cabré, Joan Camós, Carme Campubí, Xavier Carmaniu, Antònia Castellana, Emili Cirera, Jordi Creixans, Ricard Fernández, Rosita Cruz Fernández, Màrius Díaz, Marga Dordella, Ramon Fornell, Teresa Fortuny, Vicenta Gallardo Redondo, Teresa García, Jordi Gasull, Consol Hernández, Montserrat Hosta, Josep M. Huertas i Marc Andreu,

Antonieta Jarné, David Jarque, Coloma Lleal Galceran, Ivone Márquez, Carles Martí, Carmen Martínez Mallorquín, Montserrat Mestres, Francisco Morales, Maite Moreno Cantero, Mercè Olivares, Jaume Oliveras, Ignasi Parramon, Mariona Petit, Carles Prieto, Frederic Prieto, Carme Puche, Esperança Ruiz, Núria Tarés, Josep M. Vázquez, Raquel de la Vega, Enric Verdú, Matias Vives i molt especialment Anna M. Mollist, Rosa Queral i Isabel Segura

Textos i selecció fotogràfica: Clara Carme Parramon Homs i Remei Casas Borràs

Edita: Institut Català de les Dones

Disseny: Xeixa Rosa

© Generalitat de Catalunya. Institut Català de les Dones

© Clara Carme Parramon Homs i Remei Casas Borràs

veïnes, ciutadanes veïnes, ciutadanes veïnes

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Foto cedida per Vicenta Gallardo Redondo

Francisca Redondo Cubero

1915, Las Pedroñeras (Conca) - 2007, Terrassa (Valles Occidental)
Ciutadana de Terrassa, veïna de la Maurina

Va néixer el 1918 a Las Pedroñeras, un poble de Conca, en una família nombrosa que tenia alguna terra. Va anar poc a l'escola i de joveneta ja treballava al camp, on protestava per la inferioritat salarial de les noies. Als 16 anys va anar a servir a Madrid, on va poder complir el seu desig d'aprendre. Durant la Guerra va treballar en un hospital i es va relacionar amb partits d'esquerrers. Es va casar el 1941 i va tenir tres filles. El seu marit havia estat torturat i empresonat el 1939 i després va ser vigilat per la policia durant uns anys. Per aquest motiu van marxar a València i, l'any 1957, a Terrassa. Van viure rellogats fins a aconseguir un pis al barri de la Maurina. Com que el marit de la germana de Francisca continuava empresonat a Burgos i condemnat a pena de mort, ràpidament es va relacionar amb nuclis polítics clandestins.

El barri no tenia ni infraestructures urbanes ni serveis. Les mobilitzacions veïnals per aconseguir l'enllumenat públic, la urbanització dels carrers, els equipaments escolars, els sanitaris, etcètera, van prendre cos als anys seixanta i van continuar amb molta intensitat als anys setanta. Ella en va formar part molt activament, va impulsar l'Associació de Veïns i veïnes, el moviment de dones i el de la gent gran fins a aconseguir un casal al barri. Estava profundament convençuda de la necessitat de lluitar col·lectivament i no li feia vergonya donar la seva opinió al veïnat al mig d'una plaça. La seva autoritat era àmpliament reconeguda, tant en el moviment veïnal com en el solidari amb països empobrits, en el qual es va implicar uns anys més tard, i entre les dones i la gent gran. Avui una placa amb el seu nom la recorda a la llar del barri.

La defunció d'un regidor del PSUC la va portar a acceptar la Regidoria de Sanitat de l'Ajuntament de Terrassa del 1981 al 1983. L'any 1993 el Casal de la Dona, del qual va ser membre fins que va morir, l'any 2007, la va homenatjar.

Foto cedida per Rosita Cruz Fernández

Pura Fernández García

1921 Cambil (Jaén) - 1997, L'Hospitalet (Barcelonès)
Ciutadana de l'Hospitalet de Llobregat,
veïna de Bellvitge

Va néixer l'any 1921 a Cambil, un poble de Jaén, en un mas on la família treballava a jornal. El 1935 es van traslladar a la capital i ella va començar a servir. Quan tenia 21 anys, ella i la seva parella van fugir seguint el costum que la gent humil practicava al sud-est de la Península; i en tornar se'ls reconeixia casats.

L'any 1948, amb una filla i un fill dels tres que va tenir, va emigrar a Barcelona, on ja hi era el seu marit, que fugia de la repressió política. Van dormir on van poder fins que es van instal·lar a la Bomba, un barri de barraques on van viure prop de 15 anys. Tot i les sovintejades visites de la Guàrdia Civil, vivien en un entorn de solidaritat veïnal. Pura va acollir a la seva barraca des d'una veïna que havia arribat del poble amb els fills i que ella considerava víctima del masclisme dominant, fins a les tertúlies de militants clandestins companys del seu marit. Va decidir fer treball solidari amb persones empresonades i les seves famílies arran de l'empresonament del marit, i va ser cofundadora del Moviment de Dones Democràtiques. Va crear una cooperativa el 1966 i va encapçalat la reeixida lluita per aconseguir habitatges a Bellvitge, el fronterer barri hospitalenc en construcció.

Als 47 anys la van detenir per segona vegada i a la presó va aprendre a llegir i escriure. Poc després de sortir-ne, va entrar a viure en el primer dels quatre blocs que havien aconseguit a Bellvitge, un espai de fang sense cap servei públic. L'any 1969 va impulsar la Comissió de Barri, el 1973 es va legalitzar l'Associació de Veïns i veïnes de Bellvitge Nord i, amb la Vocalia de Dones, l'any 1976, va participar a les Jornades Catalanes de la Dona. Sempre va ser guiada pel desig d'una ciutat per a la convivència, ja fos en la lluita per aturar la construcció de més blocs i perquè es fessin serveis públics, com en la solidaritat veïnal amb les empreses en lluita, o donant suport a l'ocupació de locals que havia encapçalat el jovent del barri. Pura era un referent constant de la vida comunitària.

Va morir el 1997. En un acte públic, el barri va acomiadar una dona lliure que sempre havia posat en primer terme les relacions entre les persones.

, ciutadanes veïnes, ciutadanes veïnes, ciutadanes veïnes, ciutadanes veïnes

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Foto cedida per Mercè Angla Escaler

Mercè Angla Escaler

1928, Calders (Bages)

Ciudadana de Manresa, veïna del Barri Antic

Va néixer l'any 1928 al poble de Calders, al Bages, a la finca familiar de Can Angla. Va anar a l'escola fins als 15 anys i als 18 es va casar. Va anar a viure amb la família del marit, al Barri Vell de Manresa, i es va dedicar a les feines de la llar. Va tenir cinc fills, un dels quals va morir, i una filla.

Durant els anys de clandestinitat, arran de les activitats en les quals participaven els fills i el marit van passar angoixes, que recorda, però, com un patiment saludable. Quan el fill petit ja tenia 12 anys i ella més de 40, va decidir que volia fer coses fora de casa. Va fer cursos de formació i va participar en activitats culturals i socials. L'any 1976 una colla de joves la van anar a buscar per organitzar l'Associació de Veïns i veïnes del Barri Vell. Els seus objectius eren rehabilitar un barri de gent treballadora que s'havia degradat i aconseguir escoles bressol per als infants i serveis per a la gent gran. Van llogar, a nom seu, un pis propietat de l'església i ella va formar part, des de l'inici, de la Junta i de comissions diverses i va encapçalar les mobilitzacions veïnals. Per ella, les millores del barri eren indestruïbles de les relacions entre les persones que hi vivien, de manera que, més enllà del sentiment de pertinença a un carrer, aflorés el sentiment col·lectiu de barri. Va participar en trobades de dones en les quals es parlava de feminisme, de manera que entre activitats i trobades se sentia una dona lliure.

L'acció veïnal va prendre volada i, a la seu de l'Associació del Barri Vell, es va fundar la Coordinadora de Barris de Manresa i la Coordinadora de Jubilats i Pensionistes de la ciutat. El Barri Vell es va anar transformant i en el procés de lluita se li va restituir el valor històric i va passar a anomenar-se *Barri Antic*.

L'any 2001 va ser homenatjada en el 25è aniversari de l'Associació de Veïns i veïnes del Barri Antic. L'entitat va fer presidenta d'honor una dona a qui agrada, sobretot, la relació entre les persones, des del profund reconeixement a la seva mare per haver-la ensenyada a estimar.

Foto cedida per Resu Fernández Páez

Resu Fernández Páez

1929, Múrcia

Ciudadana de Sabadell, veïna de Ca n'Oriac

Va néixer a Múrcia l'any 1929. El seu pare era un home de conviccions republicanes, vivien bé i ella va anar a l'escola, però quan va acabar la Guerra els van requisar el negoci familiar. Als 21 anys es va instal·lar a Sabadell, a Ca n'Oriac, on vivia relogada, sense aigua ni llum. Poc després van arribar-hi la mare i el germà i es van construir una caseta on encara viu. No s'ha casat mai i sempre va mantenir la família al marge de les seves activitats clandestines.

Va treballar en dues empreses metal·lúrgiques on va ocupar llocs de responsabilitat, fins que als 64 anys es va acollir a l'atur, ja que no volia continuar d'encarregada perquè s'havia acomiadat la majoria de la plantilla. Paral·lelament a la feina, havia obtingut el graduat escolar, havia fet un curs de comandaments intermedis i havia estudiat català.

Al principi no podia creure on havia anat a parar, Sabadell li semblava una ciutat sense ordre. A Ca n'Oriac l'autoconstrucció s'organitzava a l'entorn d'una carretera sense urbanitzar i els serveis mínims no existien. A partir dels anys seixanta, sota l'aixopluc de l'església, el veïnat es va començar a organitzar. Resu hi va participar des de l'inici aportant els valors que havia compartit amb la Joventut Obrera Cristiana i l'Hermandad Obrera de Acció Catòlica, fins que es va convertir en un referent comunitari. Des que va arribar al seu nou entorn, va rebutjar aquella realitat que atemptava contra les persones, però va decidir canviar aquest sentiment per la voluntat de posar ordre a la vida.

Les mobilitzacions per aconseguir clavegueram, llum, pavimentació, equipaments públics o la urbanització del barranc van formar part del seu dia a dia. Va participar activament en l'Associació de Veïns i veïnes que es va crear al final dels anys seixanta. Tot i el risc de perdre la feina, les mobilitzacions obreres de Sabadell la van dur fins a Madrid, on va declarar a favor d'una companya detinguda un 1 de maig. També va participar en les activitats de l'Assemblea Democràtica de Sabadell.

danes veïnes, ciutadanes veïnes, ciutadanes

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Foto cedida per Antonia Arjona Luque

Antonia Arjona Luque

1930, La Carlota (Sevilla)
Ciutadana de Tarragona, veïna de Bonavista

Va néixer l'any 1930 en una família nombrosa a La Carlota, un poble entre Sevilla i Còrdova. No va anar a l'escola. Als 8 anys ja feinejava al camp. Va anar a servir a Antequera fins que es va casar i va marxar cap a Catalunya. Al principi dels anys seixanta es va instal·lar al barri de Bonavista de Tarragona i va continuar treballant en feines de neteja i, esporàdicament, cosint a casa. Té dues filles i un fill.

Quan es van construir la casa a Bonavista, tot era camp i el veïnat hi arribava progressivament. Ella va ser una de les ànimes de les xarxes de dones que es van teixir al barri i que van contribuir, decisivament, a impulsar les mobilitzacions i l'organització veïnal. Als anys setanta es va legalitzar l'Associació de Veïns i veïnes –pionera a Tarragona– i van aconseguir fites com el clavegueram, l'aigua, l'enllumenat, un metge de la Seguretat Social i, uns anys més tard, un ambulatori. Conjuntament amb la seva cunyada i altres dones, van fixar l'objectiu d'aconseguir una escola. Van cercar-ne la millor ubicació, van mobilitzar el veïnat, van negociar amb càrrecs polítics a Barcelona i a Tarragona i van organitzar assemblees i manifestacions. Van ser anys d'una vigilància policial molt intensa. El ressò d'aquesta lluita i de la vaga d'autobusos que va fer el veïnat l'any 1974, a causa de la pujada de preu del bitllet, es va estendre per tot Tarragona.

Les mares van continuar les mobilitzacions per l'educació de filles i fills i van crear l'AMPA de l'escola, on ella va ser un referent. Amb la col·laboració del Bloc Feminista de Tarragona, va contribuir a organitzar classes per a dones, que van ser l'embrió de l'escola per a persones adultes. Sempre pendent de tenir cura de l'espai de vida, avui no només explica que les pudors de la petroquímica són un perill, sinó que parla de la manca de flors, i de les llambordes trencades que no es canvien, tot mostrant que és la capacitat femenina de personalitzar els espais aquella que guia el transitar de les dones per la ciutat.

Foto cedida per Família Moreno Cantero

Enriqueta Cantero Cantero

1932, Lucena (Còrdova) - 2005, Cornellà (Baix Llobregat)
Ciutadana de Cornellà de Llobregat,
veïna de Sant Ildefons

Va néixer l'any 1932 a Lucena, un poble de Còrdova. Era filla d'una família republicana. La revolta militar contra la República li va canviar la vida: la mare, que tenia un càrrec polític a l'Ajuntament, va ser empresonada fins al final de la Guerra. Ella va haver d'assumir responsabilitats familiars, però va poder aprendre a llegir una mica amb llibres de la seva mare. Als 20 anys es va casar i va marxar a Sevilla. Va treballar als camps d'arròs i en una fàbrica d'olives fins que, per iniciativa seva, van emigrar amb una filla i dos fills. L'any 1962 es van instal·lar al barri de Sant Ildefons, que s'estava construint. Va treballar en el servei domèstic, va fer d'empaquetadora en una empresa de publicitat i, quan va tenir un altre fill, es va endur la feina a casa fins que, el 1976, es va dedicar a la venda ambulants i, posteriorment, va muntar una botiga.

Encarava les dificultats amb la fortalesa i l'empenta apreses de la seva mare i va esdevenir una de les protagonistes més reconegudes de les mobilitzacions que van fer possible la vida en un entorn arrasat per l'especulació immobiliària. La lluita per impedir que es fessin blocs allà on volien escoles o la plantada de flors que va iniciar, entre d'altres, van fer d'ella un referent estimat tant a l'Associació de Veïns i veïnes, com a les mobilitzacions per aconseguir serveis bàsics. Va donar suport a les vagues obreres de la comarca i quan van detenir un dels seus fills, va moure mans i mànigues fins que el va treure de la presó. Va lluitar per la consecució d'ajuntaments democràtics i va participar en l'Assemblea Democràtica de Cornellà.

Sempre va estar pendent de les mancances de Sant Ildefons i dels altres dos barris de Cornellà on va viure. Va ser una reivindicadora constant de les escoles bressol i va participar en els espais de dones fins al final de la vida. Va morir el 2005; aquell any, acompanyada de la seva filla, no va voler faltar a la celebració del 8 de març a Cornellà.

veïnes, ciutadanes veïnes, ciutadanes veïnes,

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Foto cedida per Assumpta Albà Ricart

La Guineueta, Col·lecció Els Barris d'Adlisa, núm. 6, 1995, Generalitat de Catalunya.

Assumpta Albà Ricart

1935, Vilanova i la Geltrú (Garraf)
Ciutadana de Barcelona, veïna de Sants

Va néixer el 1935 a Vilanova i la Geltrú en una família nombrosa, anava a l'escola i treballava en el negoci familiar. En vista de les limitacions per continuar la formació al poble, on va estudiar correspondència mercantil i va adquirir bagatge sobre justícia social i clandestinitat, va decidir que volia ser treballadora social i als 25 anys va marxar a Barcelona. Estudiava de nit i, durant el dia, treballava d'encarregada en una empresa tèxtil, on va promoure mobilitzacions per denunciar les discriminacions envers les dones. Es va casar el 1966. Va viure a diferents barris i es va instal·lar a Sants. Va afillar un nen i, més endavant, va tenir una nena.

Des dels anys seixanta, amb el desig genuí de llibertat per a les dones, va participar en activitats al barri de Sants a l'entorn de la parròquia de Sant Medir. Un cop va haver finalitzat els estudis, aquesta va esdevenir la seva primera destinació professional. Va assistir a assemblees de Comissions Obreres, va ser membre activa del Moviment de Dones Democràtiques, va assessorar professionalment el comitè de barri i, posteriorment, l'Associació de Veïns i veïnes de Sants. Es va implicar personalment en les mobilitzacions per qüestions urbanístiques (el cinturó de ronda, l'explosió de gas mortal del carrer dels Rajolers, les expropiacions d'habitatges, el salvament d'espais per a serveis públics, etc.) i es va dedicar especialment als espais de dones. Van crear les escoles bressol Bimbo i Esquirol, on treballaven voluntàriament. El dret al divorci i a l'avortament lliure i gratuït i els centres de planificació familiar van ser els eixos centrals de les campanyes de la Vocalia de Dones, la qual l'any 1976 va participar a les primeres Jornades Catalanes de la Dona, i més tard, va impulsar el Casal de la Dona de Sants.

Des de l'any 1975 fins que es va jubilar, va treballar a l'Hospital de Bellvitge, on va continuar compatibilitzant el compromís del treball amb les relacions socials i afectives mentre posava en pràctica una altra manera de ser al món. Assumpta també és un exponent de totes les treballadores socials que, amb la seva dedicació, els seus coneixements i la seva autoritat professional, van contribuir a fer possibles els moviments socials dels anys setanta.

María Ángeles Rivas Ureña

1940 Targist (Marroc) - 1994 Barcelona
Ciutadana de Barcelona, veïna de Nou Barris

Va néixer el 1935 a Targist, un poble de la regió marroquina del Rif, en una família nombrosa. Als cinc anys ja venia als mercats, però va estudiar d'amagat del seu pare. Amb la complicitat de la mare, de joveneta va marxar a Melilla i va obtenir matrícula d'honor al primer curs dels estudis de comerç. Es va casar als 22 anys i va viure a Casablanca, on va néixer la seva filla, i a Suïssa, on es va quedar embarassada del segon fill. Després de tornar a Casablanca es va separar i l'any 1968 va emigrar a Barcelona. Va viure en pensions amb dret a cuina fins que es va instal·lar a Nou Barris, on va centrar la seva activitat veïnal, especialment al barri de Canyelles.

La construcció d'habitatges i d'un barri dignes per a la gent treballadora van ser els eixos principals de la seva acció comunitària. Va encapçalar moltes mobilitzacions per millorar aquests barris, des de la lluita contra les expropiacions a la Guineueta Vella i el traçat del segon cinturó de ronda fins a la consecució d'habitatges nous a Canyelles. El seguiment i el control de qualitat de les obres es va organitzar des de l'experiència femenina i es va aconseguir modificar els plànols perquè els safareigs s'ubiquessin a la galeria i no a la cuina.

El control popular dels afers públics va ser la seva guia. Va posar en joc la convicció que tot el que és personal és polític i va contribuir al fet que les responsabilitats assumides històricament per les dones transformessin els espais públics i que aquests parlessin en femení. L'any 1971 va ser detinguda en una manifestació i el 1975 en una assemblea, suspesa per la policia, a Nou Barris, on es debatia sobre el control dels preus del menjar. El 1976 va participar en les primeres Jornades Catalanes de la Dona.

Va treballar en feines molt diferents: amb infants, de dependenta, etcètera, també fora de Catalunya. La seva vida mai no va ser fàcil. Poc abans de morir, el 1996, liderava unes protestes per tal de reobrir un menjador benèfic al qual ella també anava. L'Associació de Veïns i veïnes de Canyelles va vetllar el cos de la seva primera presidenta. L'any 2004 el districte barceloní de les Corts va inaugurar la convocatòria del Premi per la Igualtat de les Corts: M. Àngels Rivas Ureña, amb l'objectiu de promoure propostes culturals de joves creadores.

ciutadanes veïnes, ciutadanes veïnes, ciutadanes veïnes

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Foto cedida per Dolors Solís Donat

Foto cedida per Anna Maria Molest i Jordi Creixans

Dolors Solís Donat

1935, Xàtiva (València)
Ciutadana de Santa Coloma de Gramenet,
veïna de Singuerlín

Va néixer l'any 1935 a Xàtiva, al País Valencià. El pare treballava la terra i la mare cosia a casa. Es van traslladar a València l'any 1952 i ella, que havia anat poc a l'escola, va començar a treballar en una fàbrica. Als 22 anys, va decidir marxar a França, on va treballar en el servei domèstic i es va casar amb un emigrant català implicat en activitats clandestines. Atesa la seva feina d'atenció i cura a les persones, tenia un domini del francès superior al del seu marit, com sol passar en les migracions femenines. El 1966, quan la filla i el fill ja havien finalitzat l'educació primària, van decidir tornar i es van instal·lar a Santa Coloma, al barri de Singuerlín. Va deixar el servei domèstic per, conjuntament amb altres dones del barri, muntar una cooperativa de confecció, que va ser el seu ofici fins que es va jubilar.

Convençuda de les capacitats de les dones per transformar el món, de seguida es va incorporar a les mobilitzacions veïnals que s'iniciaven i va teixir relacions amb les persones més actives. A causa de les activitats clandestines, no va acceptar ser la responsable del grup de dones fins a l'any 1975 i després va esdevenir la presidenta de l'Associació de Dones de Singuerlín. Les dones van col·laborar molt estretament amb l'Associació de Veïns per aconseguir escoles, l'arribada del transport públic, un ambulatori, l'organització de festes populars, etc. Compartien local, però elles van mantenir un espai propi que va generar formes de lluita diferent, entre les quals destaquen les mobilitzacions pel mercat. Van assumir col·lectivament el dret del propi cos i van lluitar i aconseguir un centre de planificació familiar; van defensar el dret al divorci i a l'avortament i, quan calia, gestionaven l'atenció jurídica i ginecològica. El 1976, el grup de dones de Singuerlín va participar en les primeres Jornades Catalanes de la Dona.

Des de les pràctiques de llibertat femenina que sustenten la seva manera de ser al món, avui continua col·laborant amb l'Associació de Dones, en activitats de solidaritat internacional i en el moviment de la gent gran.

Leonor Joher Besalú

1936, Orriols (Alt Empordà) - 1998 Girona
Ciutadana de Girona, veïna de Santa Eugènia

Va néixer l'any 1936 al poble d'Orriols, a l'Alt Empordà, i va anar poc a l'escola. De ben jove va marxar a servir a Girona i d'allà a Perpinyà, on va viure tres anys. A mitjan anys cinquanta es va instal·lar a Santa Eugènia de Ter, que es va annexionar a Girona el 1966. Va treballar en el servei domèstic al llarg de la seva vida i, des del 1966, ja casada, el va combinar amb els treballs a la llar i l'educació dels dos fills i la filla que va tenir. També va ser dependent d'una sabateria i d'una llibreria.

El barri de Santa Eugènia anava mal creixent, fet que comportava la destrucció de referents d'identitat col·lectiva com els plataners, el cementiri, algun edifici antic o el pont del Dimoni. A partir de la segona meitat dels anys setanta, el veïnat es va organitzar per fer front a l'agressivitat de les intervencions urbanístiques i Leonor hi va tenir un paper destacat. La presència de dones, sovint més joves, va ser significativa a l'Associació de Veïns i veïnes que s'havia constituït el 1979. Tot i que ella, inicialment, no se sentia preparada per assumir càrrecs —una autopercepció que moltes dones coneixem prou bé—, va arribar a encapçalar debats amb les autoritats municipals arran de la lluita que duïen a terme, conjuntament amb els barris veïns, contra el projecte d'autovia que dividia la zona. Quan avui una antiga presidenta de l'Associació la recorda i diu que va aprendre molt d'ella, ens fa palès que Leonor es relacionava des del reconeixement i la circulació d'autoritat que fan créixer les persones.

Va formar part de la Junta, del Grup d'Urbanisme i del Grup de Cultura, des d'on es van recuperar les festes tradicionals de Santa Eugènia. En homenatge al pont desaparegut, l'Associació va editar la revista *Pont del Dimoni*, en la qual també va col·laborar. Va dedicar-se a preservar i recuperar el patrimoni i la identitat de la seva comunitat fins que va morir, el 1998. Avui la seva tasca continua donant fruits.

lanes **veïnes, ciutadanes** veïnes, **ciutadanes**

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Foto cedida per Teresa Escoda Badia

Teresa Escoda Badia

1940 Barcelona

Ciudadana de Reus, veïna dels barris de Juroca i Sant Josep Obrer

Va néixer a Barcelona el 1940 i als vuit anys es va traslladar al Priorat, a la Vilella Alta, el poble del seu pare, que ella es va fer seu. Va anar a l'escola, però com que hi havia poca feina, als 16 anys va marxar a Barcelona, on va treballar en una empresa de llapis. Tornava al poble tots els estius, també de casada. Va quedar vídua als 38 anys, amb tres fills i dues filles.

Als 22 anys, ja casada, va viure a Montmeló i després a Mollet, on va portar una botiga d'objectes i mobles antics que restaurava el seu marit. Cap als anys setanta van participar activament en la lluita veïnal del poble. Van abocar la seva experiència a la barriada de Reus, que estava en construcció, on havien anat a viure. Van muntar de nou la botiga, que es va convertir en el punt de trobada per debatre sobre els problemes d'aquella zona que encara no tenia nom. L'any 1976 van crear l'Associació de Veïns i veïnes i van donar nom al barri. Com a mostra del desig de generar simbòlicament l'autoreconeixement col·lectiu com a comunitat, ella i un veí van proposar la paraula *JU-RO-CA*, que recollia les inicials dels tres promotors dels grups d'habitatges construïts. Juntament amb una altra dona jove de la Junta van crear una comissió de sanitat, que va esdevenir un espai de dones amb l'objectiu de resoldre un dels principals problemes de Juroca. Es van organitzar moltes mobilitzacions per aconseguir serveis al barri i elles van encapçalar la més forta, imaginativa i llarga, que demanava la urbanització d'una barrancada plena de canyars, porqueria i rates, on jugava la canalla, i en la qual es van implicar altres barris afectats.

Quan va enviduar va haver de deixar la casa i la botiga del barri de Juroca. Amb les seves filles i els seus fills es va instal·lar al barri de Sant Josep, on el 1981 va ser cofundadora i vicepresidenta de l'Associació de Veïns i veïnes. Va treballar en feines de neteja fins que va ser contractada com a cuidadora al centre psiquiàtric de Reus i va estudiar per obtenir el títol d'auxiliar de psiquiatria. Va exercir el lideratge femení, també molt reconegut pel moviment obrer de Reus, a l'entorn de la lluita que va portar a l'equiparació del personal del centre amb el de l'Institut Català de la Salut.

Foto cedida per Marius Diaz

Teresa Lleal Galceran

1940, Badalona - 1988, Badalona

Ciudadana de Badalona, veïna del Centre

Va néixer l'any 1940 al barri del Centre de Badalona. Era filla d'una família nombrosa. Sempre va viure a prop del mar. El pare era capità de la marina mercant. Ella va estudiar per a mestra i, a meitat dels anys seixanta, va fundar, amb tres amigues, l'escola activa Gitanjali, que, un cop va arribar la democràcia, va passar a ser pública. La vocació d'educadora va ser l'eix central de la seva vida.

Als anys setanta va iniciar, en locals de l'església, l'ensenyament de català al barri de la Morera. La dedicació li va permetre fer realitat el desig de formació de moltes dones a l'entorn d'un espai genuí de mobilització femenina: les escoles per a persones adultes. Va treballar a Badalona fins que va ser destinada a Santa Coloma de Gramenet.

A partir de l'any 1976, va participar activament en la creació i les mobilitzacions de l'Associació de Veïns i veïnes del barri Centre. Estava vinculada a l'Escola de Mestres Rosa Sensat. Era una persona de referència en temes educatius i va saber crear espais nous per reflexionar i posar en pràctica una altra manera d'educar. Va impulsar grups de mestres, molts relacionats amb l'escola activa a la ciutat, i va promoure l'Escola de Natura, dedicada a la pedagoga i especialista en ciències naturals Angeleta Ferrer i Sensat. Les dones amb qui es relacionava van participar en moltes de les reivindicacions veïnals i feministes del moment, però atès l'horitzó d'igualtat dominant no van considerar necessari crear espais de dones.

Es va casar el 1962 i, als anys vuitanta, quan els tres fills i la filla que havia tingut eren prou grans, es va llicenciar en geografia i va marxar de cooperant a Nicaragua. Quan va tornar, la passió que sentia per l'educació la va portar a sostenir una llar d'infants al municipi d'Ocata, que porta el seu nom. Va morir l'any 1988. El 2006 l'Associació de Veïns i veïnes del barri Centre la va homenatjar.

veïnes, ciutadanes veïnes, ciutadanes veïnes

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones